



ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy  
2012, Volume: 7, Number: 4, Article Number: 4C0146

**NWSA-HUMANITIES**

Received: June 2012

Accepted: September 2012

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 [www.newwsa.com](http://www.newwsa.com)

**Mustafa Şen**

Aksaray Central Anatolian

Religious High Schools

[msen6805@hotmail.com](mailto:msen6805@hotmail.com)

Aksaray- Turkey

**ÂYET SONLARINDA VAKF VE VAKFIN MEÂLLERE YANSIMASI**

**ÖZET**

Vakf ve ibtidâ Kur'an ilimlerinden olan kırâat ve tefsir ilminin önemli konularından birisidir. Vakf Kur'an okurken mananın tamam olduğu en uygun yerlerde durmak, ibtidâ ise durulan yerden ya da biraz öncesinden kırâate devam etmektir. Kırâat esnasında nefes yetmezliğinden durma ve öncesinden başlama durumu varken çeviride böyle bir durum söz konusu değildir. Hz. Peygamberin âyet sonlarında durduğu ile ilgili rivayeti delil kabul edenlere göre fâsılalarda vakf sünnet; hadisin kastının kur'ân'ın tahkik ve tertil ile okunması gereği olduğunu söyleyenlere göre ise vakıf sünnet değildir, mana esastır. Kırâat âlimlerinin büyük çoğunluğunun da fâsılalarda vakf meselesinde manayı esas almasına rağmen günümüzde yapılan meâllerde bu duruma pek riâyet edilmediği görülmektedir. Ana dili Arapça olmayan insanlara kur'an'ı anlatmak maksadıyla yazılan meâllerde mananın doğru, açık ve sade biçimde hedef kitleye aktarılmasında âyet sonu olsa bile anlamın tamamlandığı yerde durmak son derece önemlidir.

**Anahtar Kelimeler:** Vakf, İbtidâ, Fâsıla, Kırâat, Meâl.

**WAQF AT THE END OF (AYAHS) AND ITS REFLECTION ON (MEALS)**

**ABSTRACT**

Waqf and ibtidâ is one of the important subjects of the sciences recitation and commentary which are parts of Qoranic Sciences. "Waqf" means pausing on a suitable part including meaning unity during recitation, "ibtidâ" means attending recitation from the pausing point or somewhere before. Although these is a pausig or beginning before the point of pausing because of breath during recitation there isn't any position like this on translation. According to somebody else who has accepted The Prophet's pausing on the ends of âyahs as an evidence, waqf is sunneh on fasila; however, waqf is not sunneh -meaning is basic- according to some who has an idea about the purpose of hadis is necessity of reading Quran in tahkik and tertil. Although the most of Recitation Scientists based on meaning about waqf on fasila, in today's meals it is not paid enough attention this subject. It is extremely important to pause on the point of meaning unity, even at the end of âyah, by transferring meaning correctly, clearly and purely to target group in meals which were written of the purpose of telling Qouran for people whose mother tongue is not Arabic.

**Keywords:** Waqf, Ibtidâ, Fasila, Recitation, Meal.

## 1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Dinî ilimlerin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim kendisini anlamak ve incelemek isteyenlere bitmez tükenmez malzeme sunmaktadır. Kelimelerinin, harflerinin anlamına ve fonetiğine varıncaya kadar incelenmiş olmasına rağmen araştırılacak daha pek çok mevzu bulunmaktadır. Kur'an'a olan bu teveccüh onun Allah'ın bildiri/bilgisi kitabı olması yanında bir ibadet kitabı olmasından kaynaklanmaktadır. Kur'an'la ilgili yapılan bu araştırmalar "Kur'an ilimleri" adı altında toplamıştır. Gerek tilavet esnasında ve gerekse bir başka dile çeviride bilinmesi gereken bu ilimlerden birisi de "vakf" ve "ibtidâ" ilmidir.

Biz bu çalışmamızda tilavet esnasındaki vakfı bir tarafa bırakıp çeviri anındaki vakfı ele alacağız. Dolayısıyla ibtidâdan ziyade vakftan bahsetmiş olacağız. Ayrıca çalışmayı âyet sonlarında/fâsılalarda vakf ve ibtidâ konusuyla sınırladık.

Öncelikle fâsılalarda durmanın sünnet olduğuna delil olarak sunulan hadis ve ilgili hadisleri ele aldık. Arkasından âlimlerin konu ile ilgili görüşlerine yer verdik. Daha sonra da eski ve yeni olmak üzere birkaç meâlden örnekler serdettik.

## 2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Kur'ân'ın yavaş yavaş, düşünerek ve ibret alarak yani tahkik, tertil ve tedebbür ile okunmasını emreden çok sayıda âyet mevcuttur (el-İsrâ 17/106; Tâhâ 20/113/114; el-Furkan 25/32; el-Müzzemmil 73/4). Kırâat esnasında uygun yerlerde sesi kesip nefes almak ya da asıl mevzumuz olan, çevirilerde mana tamamlandığında noktayı koymak Kurân'ın bu emrinin yerine getirilmesine yardımcı olacak bir husustur. Hz. Peygamberden de daha sonra zikredeceğimiz Kur'an'ı dura dura, ağır ağır, harf harf okuduğuna dair olan rivayetler bu konunun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Vakfın önemiyle ilgili olarak Hz. Ömer'den şöyle bir rivayet gelmektedir: "Kur'an'ın nüzülünden önce bir müddet içimizde imanın varlığını duyarak yaşadık. Hz. Peygambere bir sure indirilince onun helal ve haramını ve sizin bugün öğrendiğiniz gibi vakf yapılması gereken yerleri öğrenmiştik. Günümüzde bazı kimselere, imandan önce Kur'an'ın verildiğini, emir ve yasaklarından haberi olmadan, üzerinde vakf edilmesi gereken yerleri bilmeden, başından sonuna kadar okuduklarını gördük." (Suyûtî, I:109). Hz. Ali de "Kur'ân'ı ağır ağır oku" âyetindeki "تَرْتِيلًا" kelimesini harflerin tecvidinin ve vakf yerlerinin bilinmesi olarak yorumlar (Suyûtî, I:110).

Vakf ve ibtidâ ilminin fıkıh, tefsir, nahiv ve kırâat ilmiyle sıkı ilişkisi vardır. Bundan dolayıdır ki daha hicrî üçüncü asırdan itibaren çok sayıda eserler verilmiştir (Temel, 2009:25-38). Kırâat ilmiyle meşhur olanlardan İbnü'l-Enbarî, ez-Zerkeşi ve ed-Dânî vakf ve ibtidâyı bilmenin kur'an'ın doğru kırâatine ve anlaşılmasına yardımcı olacağını belirtmişlerdir (Enbârî, 1971/I:108; Dâni, 1987:48; Zerkeşi, I:342).

## 3. ÂYET SONLARINDA VAKF MESELESİ (WAQF ISSUE AT THE END OF THE ÂYAH)

### 3.1. Vakf ve İbtidanın Tarifi (Description of Waqf and İbtidâ)

Vakf kelimesinin sözlükteki ilk anlamı "ayakta durmak ve durdurmaktır." (Râğıb, 530; İbn Manzûr, IX:359; Cürcanî, 2007:84; Firûzâbâdî, 2007/II:438; Firûzâbâdî, 2007/III:257). Vakfın "kelimede durmak, kaçınmak, engel olmak ve hapsedmek" anlamlarına da kullanıldığı söylenmektedir (İbn Manzûr, IX:257). Terim olarak vakf kelimesi "tilavet esnasında nefes alacak kadar sesi kesmektir." (İbnü'l-Cezerî, II:133). Vakf "manayı tamamlamak için kurrânın tespit ettiği yerlerde durmak" diye de tarif edilmiştir (Enbârî, 1971/I:48; Zerkeşi, I:505; Temel, 2009:41-43).

Kaynaklarda vakf kelimesi okumaya başlama anlamında İbtida kelimesi ile birlikte işlenmektedir. Gayemiz "çeviride âyet sonlarında durma" meselesi olduğu için ibtidâ kelimesine çok az değineceğiz. Vakf ile birlikte fâsıla, âyet sonu ve âyet başı gibi terimler kullanılmaktadır.

Âyetlerin son kelimesine iki âyeti bir birinden ayırdığı için fâsıla ismi verilmektedir. Kaynaklarda kullanılan fâsıla, âyet sonu ve âyet başı aynı anlamı ifade etmektedir.

İbtida sözlükte "başlamak, (Cürcanî, 2007:1) takdim etmek ve ilk önce yapmak" (İbn Manzûr, 26) anlamlarına gelir. Terim olarak ise "mana tamamsa durulan yerden tamam değilse uygun olan biraz öncesinden okumaya başlamaktır". (Enbârî, 1971/I:48). İbtida daha çok kırâat/tilâvet ilminin konusu olduğu için bu çalışmada fazla bahsedilmeyecektir.

### 3.2. Konuyla İlgili Hadisler (The Prophet's Hadis About The Subject)

Başlıktaki her üç ifade de kaynaklarda aynı anlamda kullanılmakla birlikte günümüzde "âyet sonları" ya da "fasılalar" terimleri yaygınlık kazanmıştır. Fâsılalarda vakf yapmanın sünnet olduğu görüşünü savunanların delili Ümmü Seleme validemizden gelen bir hadistir. Âyet sonlarında öncesikle sıkı anlam ilişkisi olsa da durulması gerektiğini savunanların dayanakları olan bu hadis şöyledir: "İbn Cüreyc İbn Ebî Müleyke'den o da Ümmü Seleme'den şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Kur'an okurken âyetler arasını keser ve dururdu. Yani şöyle okurdu: "الْعَالَمِينَ رَبُّ اللَّهِ الْحَمْدُ" der sonra durur "الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" der sonra tekrar durur şu âyeti de: "مَلِكٌ" diye okurdu." (Tirmizî, 1938: "Kırâat",1).

Hadis farklı formlarda pek çok hadis kaynaklarında mevcuttur. Bu hadis hem sened ve hem de metin yönünden tenkide tabi tutulmuştur. Kaynağı aynı olan hadisin lafızlarında farklılık olması ve senedinden Ya'la b. Memlik'in tedlis edilmesi hadisin sıhhat derecesine menfi tesir yapmıştır. Tirmizi bu hadise "garib hadis"der (Canan, 1988/IV:444). Gerekçe olarak da İbn Ebi Müleyke'nin Ya'la b. Memlek'i zikretmediği (tedlis) için hadisin senedinin muttasıl olmadığını söyler. Çünkü bu hadisi Leys b.Sa'd İbn Ebî Müleyke, ya'la b. Memlek ve Ümmü Seleme tarikiyle rivayet etmiştir, bu yüzden de Leys. b. Sa'd'ın rivayeti daha sahihtir (Tirmizî, "Kırâat",1). İbn Ebi Müleyke'nin yanı sıra İbn Cüreyc de tedlis ile müttehemdir (İbn Hacer, 394).

Tirmizi aynı kaynaktan gelen hadisi leys b. Sad, İbn Ebî Müleyke ve ya'la b. Memlik tariki ile de zikreder: "Ümmü Seleme'ye Rasûlullah'ın kırâati ve namazı sorulduğunda "Siz nerede onun namazını kılmak nerede. Namaz kılar, sonra namaz kıldığı kadar uyur, sonra uyuduğu kadar namaz kılar, sonra sabah oluncaya kadar namaz kıldığı kadar uyur. Daha sonra O'nun kırâatini açık bir şekilde harf harf olarak tavsif etti." (Tirmizî, "Fedâilü'l-Kur'an", 23). Birinci rivayette isnat muttasıl değildir. İbn Ebî Müleyke Ya'la b. Memlek'i tedlis etmiştir. Bu yüzden Tirmizi rivayet ettiği bu iki tarikten Elleys senedini daha sıhhatli bulur ve kendi terimiyle "hasen, sahih, ğarib" şeklinde niteler (Tirmizî, "Kırâat",1). İbn Cüreyc tarikiyle gelen hadisi ise "ğarib, isnadı muttasıl değil" diyerek diğer hadise göre daha zayıf bulduğunun gerekçesini de ortaya koyar (Tirmizî, "Kırâat",1). Tirmizi'nin rivayet ettiği bu ikinci hadis Kur'an'ın tertil ve tahkik ile okunması gerektiğini bildirmektedir. Fâsılalarda durulması gerektiği ile ilgili herhangi bir ifade mevcut değildir.

Bir başka rivayet Ahmed b. Hanbel'in Nafi' b. Ömer'den o da İbn Ebî Müleyke'den o da bazı peğamber hanımlarından rivayet ettiği hadistir. Söz konusu hadiste Rasûlullah'ın Fatiha suresini tersil/tahkik ile okuduğunu **مَالِكٌ يَوْمَ الدِّينِ** ve **الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**, **الْحَمْدُ لِلَّهِ** de durduğu belirtilmektedir. (Ahmed, VI:288) Durak yeri/âyet sonu olmayan **الْحَمْدُ لِلَّهِ** da Rasûlullah'ın sesini kestiğinin bildirilmesi bu hadisin fâsılalarda vakf yapmanın sünnet olduğuna delil olamayacağını ve hadisten maksadın içinde geçen **ترسلت** ifadesinden de anlaşıldığı gibi Hz. Peygamberin tahkik ve tertil ile Ku'an okuması olduğu anlaşılmaktadır (Meymûnî, 2003:65).

Nafi'nin "Onun Hafsa olduğunu zannediyorum" ifadesi ve İbn Ebi Müleyke'nin "Ben onu Hafsa olarak biliyorum" (Ahmed, VI:288) ifadesi ve bir başka tarikteki Leys'in Ya'la b. Memlek ziyadesi İbn Ebi Müleyke'nin bu hadisi Ümmü selemeden duymağını gösterir (Meymûnî, 2003:66).

Konu ile ilgili tüm hadisleri derleyip senet ve metin yönünden incelemeye tabi tutan el-Meymûnî, yaptığı son değerlendirmede Kuran'ın yavaş yavaş ve tertil ile okunmasını emreden âyetler ve hadisler çerçevesinde değerlendirerek mezkur hadislerin ana gayesinin Rasûlüllah'ın Kur'anı acele etmeden tertil ve tahkik ile okuduğunu bildirmek olduğunu söylemektedir. el-Meymûnî'ye göre iki âyet arasında sıkı bir ilişki varsa vasıl yapmak, eğer böyle bir ilişki yoksa Kur'an'ın manasını daha iyi anlamaya ve düşünmeye vesile olacağı için her âyet sonunda durmak akle ve nakle daha uygundur (Meymûnî, 2003:71-87).

Bu arada fâsılalarda durmanın sünnet olduğunu savunanlara âyetlerin sayıları hakkındaki ihtilafı hatırlatmamız yerinde olacaktır. Âyetlerin sırasının/yerlerinin tevkifi olduğu bütün kaynak kitapların ortak görüşüdür (Zerkeşi, I:249-252; Suyûtî, I:80; Zerkanî, I:338-340; Yılmaz, 2009:100-101). Nazil olan âyetlerin bizzat Cebrail tarafından Surelerin ilgili yerlerine yerleştirildiğini bildiren hadis (Ahmed, VI:218) ve Hz. Osman'ın "Kuran'dan hiçbir âyetin yerini değiştiremem" (Buhârî, 1982: "Tefsir", 45) sözü söz konusu icmanın kaynağını oluşturmaktadır. Hz. Peygamberin gerek namazlarda ve gerekse ashabına nasihat ederken çoğu zaman sureler şeklinde okuduğu Kur'an'ı sahabenin dinleyip o şekilde ezberlemesi ve Ramazan aylarında Cebrail'e Kur'an'ın tamamını okuması ve bazı sahabilerin de bu duruma şahit olması (Buhârî, 1982:"Savm",7; "Menakıb", 23; Müslim, "Fedail",50) bu görüşü desteklemektedir.

Âyetlerin sıralamasında olan mutabakat âyetlerin sayıları hakkında mevcut değildir. Kırâat âlimleri ve ekollerine göre bu durum farklılık arz etmektedir. Sure başlarındaki besmelelerin âyet sayılıp sayılmaması, huruf-u mukattaaların müstakil birer âyet olup olmadıkları, Hz. Peygamberin vahyin başlangıcında dura dura okuması sonraları birbiriyle irtibatlı âyetleri bitiştirerek okuması (Yılmaz, 2009:99) ve ilk mushafın âyet numarası ve durak işaaretinden yoksun olması (Karaçam, 2009:59) bu ihtilafın sebepleri arasında sayılabilir. Bu ihtilaf neticesinde 6205, 6214, 6217, 6219, 6220, 6226, 6236, 6616 gibi rakamlar teleffuz edilmektedir (Sehavî, 1987:124-233; Zerkeşi, I:249-252; Suyuti, I:88-93; Zerkanî, I:333-336; Yavuz, Çetin "Âyet", DİA, IV:243). Dolayısıyla bu durumda fâsılalar farklılaşmakta ve durak yerleri değişmektedir.

Her âyet sonunun mana açısından durulmaya müsait olmadığı bir gerçektir. Bu sebepten dolayı kırâat imamları ve âlimler Allah'ın kitabının manasını açıklamayı ve tamamlamayı esas almışlar, vakfı da mana üzerine bina etmişlerdir. Vakf yapılamayacak yerleri belirlerken hep manayı bozan ya da eksilten yerlerde durmanın yanlış ya da güzel olmadığını belirtmişlerdir. (Temel, 2009:109) Ancak bu şekilde tilavetin güzel, mananın açık ve anlaşılır olduğunu savunmuşlardır. Bu düşüncelerinden dolayıdır ki eserlerinde âyet sonlarını "Tam Vakf", "Kafi Vakf", "Salih Vakf" "Hasen Vakf" ve "Kabih Vakf" şeklinde ayırma tabi tutmuşlardır (Sehavî, 1987:553; 2009:327-338; Kayhan, Veli, 2006:311-328). Meşhur kırâat imamlarından sadece Ebu Amr fâsılada durmayı sünnet kabul etmiştir. Diğer imamlar manayı esas almışlardır (Dâni, 1987:59; Sehavî, 1987:553; Zerkeşi, I:350). Âyet sonlarında vakf yapmanın sünnet olduğunu savunan Sehavî Maun suresindeki **لِّلْمُضَلِّينَ فَوَيْلٌ** âyeti sonunda durulunca mananın tamam olmadığını söyleyerek bazı istisnaları kabul etmektedir (Sehavî, 1987:553). İmam Şa'bî Rahman Suresinin 26 ile 27. Âyetinin birlikte okunması gerektiğini söylemektedir (Meymûnî, 2003:55). Zerkeşi ise öncesiyle alakalı olan yerlerde vakf yapmanın caiz olmadığı kanaatindedir (Zerkeşi, I:355). Kırâat âlimleri de âyet sonlarında durmanın manayı açıklama açısından mutlak olduğunu belirtmişlerdir (Suyutî, I:116).

Netice olarak fâsılalarda vakf yapmanın sünnet olmasına dayanak olan hadis, metin farklılıklarını dikkate almadan sahih kabul edenler olmakla birlikte (Meymûnî, 2003:70-71) senesinde bulunan İbn Ebi Müleyke'nin tedlis yapması ve sika olarak kabul edilen Leys b. Sa'd'dan gelen rivayete muhalefet etmesinden dolayı zayıf kabul edilmiştir (Meymûnî, 2003:70-71).

Konu ile ilgili hadisler bir araya getirilip düşünüldüğünde hadislerin ortak hedefinin Hz. Peygamberin Kur'an-ı Kerimi tertil ve tahkik ile okuması olduğu açıkça görülmektedir.

Sözlü ifadenin yazıya geçirilmesinde durakların yani noktaların önemi büyüktür. Bu ifade bir başka dile çevriliyorsa maksadın hâsıl olması açısından önem bir kat daha artmaktadır. Sözlü ifadede cümleyi tamamlamadan zaman zaman sesi kesmek manayı kuvvetlendirmekle birlikte yazılı ifadede anlam karışıklığına yol açmaktadır. Bu yüzden âlimlerin ekseriyeti vakıf işaretlerinde âyet sonlarını değil, manayı esas almışlardır (Zerkeşi, I:355; Suyûtî, I:112). Âyet sonlarında tilavet esnasında durmak caiz olsa da Kur'an metnini meâle dönüştürürken anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde birbiriyle ilişkili olan âyetleri birleştirmek daha doğru olur. Kur'an meâllerinde bu hususa dikkat edilmesinin maksadın hasıl olması, mananın açık ve anlaşılır olması bakımından son derece önemli olduğu kanaatindeyiz.

### 3.3. Meallerden Örnekler (Examples From Meals)

Öncesi ya da sonrasıyla alakası olan âyetlerden birkaçını Muhammed Hamdi YAZIR, (Elmalılı, 1979) Hasan Basri ÇANTAY, (Çantay, 1988) Süleyman ATEŞ, (Ateş) Suat YILDIRIM, (Yıldırım, 2002) Halil ALTUNTAŞ-Muzaffer ŞAHİN (Altuntaş, Şahin, 2010) ve Mustafa ÖZTÜRK'ün (Öztürk, 2011) meâllerinden örnekleyelim.

#### 1- Bakara 2/21-22:

Elmalılı: "Ey insanlar!. o sizi ve sizden evvelkileri yaratmış olan rabbinize kulluk ve ibâdet ediniz ki korunur müttekilerden olasınız."

"O öyle bir lûtufkâr ki sizin için yeri bir döşek yaptı, semayı bir bina ve sizin için semadan bir su indirdi de onunla türlü mahsullerden size bir rızık çıkardı, sizde artık bilecek halde iken tutupta Allaha menendler koşmayın."

Çantay: "Ey insanlar, siz de, sizden öncekileri de yaratan Rabbimize ibâdet (kulluk) edin. Tâki takvaa saahibi olasınız."

"O (Rab) ki yeryüzünü sizin (ikaamet ve istirahatınız) için bir döşek, göğü (yüksek tavan ve kubbe gibi) bir bina yaptı. O gökten su indirip onunla türlü, türlü semerelerden (meyvalardan, mahsullerden) sizin için rızık çıkardı. O halde, kendiniz bilip dururken (yaratılan o şeylerle) Allaha eşler koşmayın."

Ateş: "Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbimize kulluk edin ki, (azaptan) korunasınız."

"O (Rabb) ki yeri, sizin için döşek, göğü de bina yaptı. Gökten su indirdi, onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkardı. Öyleyse siz de, bile bile Allah'a eşler koşmayın."

Yıldırım: "Ey insanlar! Hem Sizi hem de sizden önceki insanları yaratan Rabbimize ibadet ediniz. Böyle yapmakla her türlü zarardan korunmayı ümid edebilirsiniz."

"O Rabbimize ki yeryüzünü size bir döşek, göğü de bir kubbe yaptı. Gökten yağmur indirip, onunla size rızık olarak çeşitli mahsuller çıkardı. Öyleyse siz gerçeği bilip dururken sakın Rabbimize eş koşmayın."

Altuntaş, Şahin: "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbimize ibadet edin ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız."

"O, yeri sizin için döşek, göğü de bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkarandır. Öyleyse siz de bile bile Allah'a ortaklar koşmayın."

Öztürk: "Ey insanlar! Sizi ve sizden önce gelip geçenleri yaratan Rabbinizi yegane Rab olarak tanıyıp yalnız O'na kulluk/ibadet edin ve böylece kendinizi hüsrandan/azaptan koruyun."

"Rabbiniz Allah yeryüzünü bir döşek gibi ayaklarınızın altına serdi. Gök yüzünü de üstünüze bir tavan gibi bina etti, gökten yağmur yağdırdı ve onun vesilesiyle size rızık olarak binbir çeşit ürün meydana getirdi. Öyleyse, bütün bunları bile bile Allah'a eş ve ortak koşmayın."

ed-Dânî "durmak güzel/hasen ibtidâ kabih". der. (Öztürk 2011) İbnü'l-Enbârî ikinci âyet ...rabbe nin sıfatı olduğundan dolayı birinci âyetin sonunda tam bir vakfın olmadığı görüşündedir. (Enbârî, 1971: I:502) el-Uşmûnî ise ikinciyetin ya rabbe nin sıfatı ya da tettegünün mefulü olduğu için vakıf yapılamayacağı görüşündedir. (Üşmûnî, 1973:1973:35).

Yukarıdaki meâllerden sadece Yıldırım'ın meâlinde iki ayrı cümle halinde söylemekle birlikte rabbe nin sıfatı olarak çeviri yapılmıştır. Kanaatimizce buradaki iki cümleyi birleştirmemelerinin bir nedeni de her iki âyetin sonundaki cümlelerdir. Kur'an'da çokça mevcut olan bu gibi durumlarda iki âyet birleştirilip âyetlerin sonundaki cümleler ara cümlesi şeklinde verilebilir.

## 2- en-Nur 24/4-5:

Elmalılı: "Irz ehli kadınlara atan, sonra dört şâhid getirmiyen kimselere de seksen değnek vurun ve ebedâ bunların şehâdetini kabul etmeyin, bunlar öyle fâsıklardır."

"Ancak onun arkasından tevbe edip ıslâhı hal edenler başka, zira Allah, gafurdur, rahîmdir."

Çantay: "Namuslu ve hür kadınlara (zina isnadiyle) iftira atan, sonra (bu babda) dört şâhid getirmeyen kimseler (in her birine) de seksen değnek vurun. Onların ebedî sahiciliklerini kabul etmeyin. Onlar faasıkların ta kendileridir."

"Meğer ki bu (hareketden) sonra tevbe (ve rücû') ve (hallerini) ıslâh ederler. Çünkü Allah çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir."

Ateş: "Namuslu kadınları zinâ ile suçlayıp da sonra (bu suçlamalarını ispat için) dört şâhid getirmeyenlere seksen değnek vurun ve artık onların şahidliğini asla kabul etmeyin. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir."

"Ancak bundan sonra tevbe edip uslananlar hariç. Çünkü Allâh çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

Yıldırım: "İffetli kadınlara zina isnad edip de buna dair dört şahid getiremeyen herkese seksen değnek vurun ve bundan böyle, onların şahitliklerini artık ebediyen kabul etmeyin. Çünkü bunlar gerçekten fâsıkların ta kendileridir."

"Ama bu iftira suçundan sonra tövbe edip halini düzeltenler bu fâsıklık damgasından kurtulurlar. Çünkü Allah gafurdur, rahîmdir."

Altuntaş, Şahin: "Namuslu kadınlara zina isnat edip sonra da dört şahid getiremeyenlere seksen değnek vurun. Artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte bunlar fâsık kimselerdir."

"Ancak tövbe edip bundan sonra ıslah olanlar müstesna. Çünkü Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."

Öztürk: "İffetli kadınlara zina suçlamasında bulunup da bunu dört şahitle ispat edemeyenlere seksen sopa/değnek vurun ve bu iftiracıların şahitliklerini asla kabul etmeyin. Çünkü onlar fasık/günahkâr kimselerdir."

"Bununla birlikte onlar iftira günahından sonra tevbe edip kendilerini ıslah ederlerse bilsinler ki gerek şahitlikle ilgili kısıtlamadan gerekse fasıklık sıfatından kurtulurlar. Şüphesiz Allah, çok affedici, çok merhametlidir."

Âyet içerisinde muttasıl istisnalarda vakf yapmadan vaslederek okunmak herkes tarafından kabul edilmiştir. Ancak Müstesna minh bir âyette, müstesna da diğer âyette olduğunda sözkonusu hadis gereği vakfı uygun görenler âlimler olmuşsa da Dâni, 1987: 405) çoğunluk muttasıl istisnalarda iki farklı âyette de olsa vakfı uygun görmemiştir. (Zerkeşi, I:356) Zemahşerî de istisnayı munkatı' olması durumunda caiz görmüş, muttasıl istisnayı caiz görmemiştir. (Zemahşerî, 1986/IV:824).

Müfterinin şehadetini ebediyen kabul etmeyenler birinci âyetin sonunda; tevbe ettikten sonra kabul eden fukaha da müteakip âyetin sonunda vakıf yaparlar. (Zerkeşi, I:343; Suyûtî, I:89; Üşmûnî, 1973:265) es-Secâvendî iki zıtanlam içerdiğinden dolayı birinci âyetin sonuna vakf-ı lâ (لَا) işareti koymuş, (Secâvendî, 2006/II:734) Sehavî de muttasıl olduğu için vakfı caiz görmemiştir. (Sehavî, 1987: 556) İffetli kadınlara iftira

atanların ebedi olarak şahitliğinin kabul edilmemesini bildiren âyeti istisna ile başlayan sonraki âyetle beraber aynı cümle içerisinde tercüme etmek maksada daha uygun olacaktır.

### 3- en-Nur 24/36-37:

Elmalılı: "O evlerde ki: Allah onların rif'atlandırılmasına ve içlerinde isminin zikredilmesine izin vermiştir, onlarda sabah ve akşam üstleri ona tesbih ederler."

"Nice erler ki ne ticaret ne beyi' kendilerini zikrullahtan, namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoymaz, kalblerin ve gözlerin kıvranacağı günden korkarlar."

Çantay: "(O kandil) o evlerde (yakılır ki) Allah, onların yüce tanılmasına ve içlerinde adının anılmasına izin vermiştir. Onlar buralarda sabah ve akşam Onu (Allâhı) tesbîh (ve tenzîh) eder (ler)."

"(Öyle) adamlar (vardır ki) onları ne bir ticâret, ne bir alış veriş Allâhı zikretmeliden, dosdoğru namaz kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar kalblerin ve gözlerin (dehşetle) döneceği günden korkarlar."

Ateş: "(Bu kandil) Allâh'ın yükseltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerdedir. Onların içinde sabah akşam O'nu tesbih eder(şânının yüceliğini anar)lar:"

"Kendilerini ne ticaretin, ne de alışverişin Allâh'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoymadığı erkekler. (Onlar), yüreklerin ve gözlerin (dehşetten) ters döneceği günden korkarlar."

Yıldırım: "O nûra, Allah'ın yükseltilmesine ve içlerinde kutlu isminin zikredilmesine izin verdiği evlerde (mescitlerde) kavuşulur. Oralarda, sabah akşam O'nun şânını yücelterek tenzih eden öyle yiğitler vardır ki, ne ticaretler, ne alış-verişler onları Allah'ı zikretmekten, namazı hakkıyla ifa etmekten, zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar kalplerin ve gözlerin dehşetten halden hale döneceği, alt üst olacağı bir günden endişe ederler."

Altuntaş, Şahin: "Evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar."

Öztürk: "Bu hidâyet nuru, Allah'ın hurmet edilip yüceltilmesini ve içinde tek gerçek ilah/tanrıolarak kendi adının anılmasını emrettiği evlerde/mescitlerde parıldayıp durur. Nitekim o evlerde/mescitlerde kalpleri bu nurla aydınlanmış kimseler her daim Allah'ın adını anıp yüceltirler."

"Onlar öyle kimselerdir ki onları ne ticaret ne de maddi kazanç hırsı Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekat vermekten alıkoymaz. Onlar kalplerin ve gözlerinkorku ve dehşetten halden hale dönecekikıyamet ve hesap gününden korkarlar."

"بُسْبُحٌ" fiili kesre okunursa vakf caiz değildir. Fiili şeklinde fethalı okunursa vakf yapılabilir (Enbârî, 1971/II:798-799; Secâvendî, 2006/II:738; Ukberî, 1979/II:1979:156; Üşmûnî, 1973:168). Fiilini sadece âyet sonlarında durmanın sünnet olduğu görüşünde olan İbnü Âmir ve Hafs'ın ravisi Ebu Bekr fethalı, diğer kırâat âlimleri zammeli okumuşlardır (İbnü'l-Cezerî, II:332). Bana âyet sonlarında vakf yapmak daha güzel geliyor diyen ed-Dânî burada kesre okuyanlara göre "رَجَالٌ" kelimesi "بُسْبُحٌ" fiilinin faili olduğundan dolayı vakf yapılamayacağını söyler. Vakf halinde de "رَجَالٌ" kelimesinin önünde mahzûf mübteda olarak "مَنْ" zamirinin olduğu düşüncesindedir (Dânî, 1987:409).

Görüldüğü gibi kırâat âlimlerinin çoğunluğunun kabul ettiği görüş "رَجَالٌ" fiilinin fail olması dolayısıyla birinci âyetin sonunda tilavet anında vakf yapılmamasıdır. Kurân'ı bir başka dile aktarırken bu durumun gözetilmesi mana ve maksadın en doğru biçimde verilebilmesi için son derece önem arz etmektedir. Ancak meâl yazarlarımızın vakfta manayı esas alan kırâat imamlarının hilafına bu duruma çoğunlukla dikkat etmedikleri gözlenmektedir. Oysaki yukarıdaki iki âyetin tek bir cümle ile ifade edilmesi daha doğru olurdu.

#### 4-Saffat 37/125-126:

Elmalılı: "Bir ba'le mi yalvarıyorsunuz bırakıp da o ahsenülhâlikini"  
"O rabbınız ve evvelki atalarınızın da rabbi olan Allahı?"

Çantay: "O en güzel Yaradanı, sizin de, evvelki atalarınızın da Rabbi olan Allâhı bırakıp da «Ba'l» e mi tapıyorsunuz?"

Ateş: "Ba'l'e yalvarıyorsunuz da, bırakıyor musunuz, yaratıcıların en güzelini?"

"Sizin Rabbiniz ve önceki atalarınızın Rabbi olan Allâh'ı?"

Yıldırım: "Sizin de, gelip geçmiş atalarınızın da Rabbi olan Allahı, o en güzel Yaradanı bırakıp Ba'le tapmaya hâla mı devam edeceksiniz?"

Altuntaş, Şahin: "Yaratıcıların en güzelini, sizin ve geçmiş atalarınızın Rabbi olan Allah'ı bırakarak "Ba'l'e mi tapıyorsunuz?"

Öztürk: "Siz o mükemmel yaratıcıyı, sizin ve gelip geçmiş atalarınızın rabbi olan Allah'ı bırakıp Baal'e tapıyorsunuz, öyle mi?"

İkinci âyetin başındaki her üç isim, başlangıç cümlesi ya da mahzuf bir mübtedanın haberi olmak üzere merfu olarak okunduğunda birinci âyetin sonunda vakf yapılır. Bedel yahutta اعني takdiri ile mansub olarak okunduğunda vakf yapılmaz (Dâni, 1987:478-479). Burada kırâat farklılıklarının (Enbârî, 1971/II: 859; Paluvî, 1999:297) ve nahvin vakfa etkisi açıkça görülmektedir.

Elmalılı ve Ateş sonderece edebî ve özlü bir anlatıma sahip olan bu âyetleri şiirsel bir şekilde çevirmişlerdir. Bu tür çevirilerde vakfa dikkat etmek, metindeki manayı okuyucuya açık bir şekilde vermek oldukça zordur. Kur'an'ın orijinal lafzında bulunan etkili söylem ve duyguyu yakalamak için daha çok tefsiri/yorumsal tercüme yapmak gerekir. (Yıldız, 87-103) Bunu yaparken de âyetlerin ifadelerine olabildiğince sadık kalmak daha doğru olur.

#### 5- Saffat 37/137-138:

Elmalılı: "Ve siz elbette onlara uğrar ve üzerinden geçerseniz, sabahleyin"

"Ve geceleyin, ya akıl edip de düşünmez misiniz?"

Çantay: "Elbet siz de sabah ve akşam onlar (ın yurdların) a uğruyorsunuz. Haalâ akıllanmayacak mısınız?"

Ateş: "Siz onların yanlarından geçip gidiyorsunuz; sabahleyin,"

" Ve geceleyin. Düşünmüyor musunuz?"

Yıldırım: " Siz de sabah akşam onların diyarlarına uğrarsınız. Hâla aklınızı kullanmayacak mısınız?"

Altuntaş, Şahin: " Şüphesiz sizler (yolculuklarınız sırasında) sabah akşam onların (harap olmuş) yurtlarına uğrayıp duruyorsunuz. Hâlâ düşünmeyecek misiniz?"

Öztürk: "(Ey Müşrikler!) Siz sabah akşam, gece-gündüz onların yaşadıkları yerlerden gelip geçmektesiniz. Hiç mi düşünüp ibret almazsınız?!"

Kâriler "مُضِجِينَ" fâsılasında vakfın caiz olması ile birlikte ikinci âyetteki "وَبِالْأَيْدِي" kelimesinde vakfın tam olduğunu söylerler (Enbârî, 1971/II:859; Dâni, 1987:479; Üşmûnî, 1973:326). Vakfın tam olması için âyet sonu olması gerekmez bazen âyet ortasında bazen de burada olduğu gibi müteakip âyetin ilk kelimesinde mana tamam olabilir. Nitekim Çantay, Yıldırım ve Öztürk bu durumu dikkate alarak çeviri yapmışlardır. İlk âyetin fâsılasında vakf tam olmadığı gibi "وَبِالْأَيْدِي" kelimesiyle ibtidâ da güzel değildir.

#### 6-Mü'min40/2-3:

Elmalılı: "İndirilişi bu kitabın Allahdan, o azîz, alîm"  
"O günah başışlayıcı ve tevbe kabul edici ıkabı şiddetli, fadıl sahibi Allahdandır..."

Çantay: "(Bu kitabın indirilmesi; O mutlak gaalib, O (her şey'i) hakkıyla bilen, (mü'minlerin) günâhı (nı) yarlığayan, tevbesini kabul eden, (kâfirler ve muhaalifler için) azâbı çetin, (ariflere) fazl (-u kerem) saahibi olan Allahdandır..."



Ateş: "Bu Kitabın indirilişi, aziz (dâimâ gâlib) ve alim (herşeyi en iyi bilen) Allâh tarafındandır;"

"Günâhı bağışlayan, tevbeyle kabul eden, azâbı çetin olan, lutuf sâhibi (Allâh tarafından)..."

Yıldırım: " Bu kitabın vahyolunup bölüm bölüm indirilmesi, Aziz ve Alim: üstün kudret sahibi, her şeyi en mükemmel tarzda bilen Allah tarafındandır."

"O, aynı zamanda günahları bağışlar, tevbeleri kabul buyurur, ama cezalandırması da çetin olup, lütuf ve ihsanı pek geniştir..."

Altuntaş, Şahin: " Bu kitabın indirilmesi, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen, günahı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, azabı ağır olan, lütuf sahibi Allah tarafındandır..."

Öztürk: "Bu Kur'an gücü sonsuz, bilgisi sınırsız olan, günahları affedip tevbeleri kabul buyuran, cezası şiddetli ama ihsanı da bol olan Allah katından indirilmiştir..."

İkinci âyetin baş tarafı önceki âyetteki "Allah" kelimesinin sıfatıdır (Ukberî, 1979/II:217). Vakfta sıfat mevsuf ayrılmazlığı esastır. Bu yüzden vakf yapılmamalıdır. Yukarıdaki meâl örneklerinde görüldüğü gibi iki âyetin ilgili bölümlerinin tek bir cümle ile ifade edilmesi anlamı daha açık ve anlaşılır kılmıştır. Ancak âyet sonu olması hasebiyle vakfın caiz olduğu da söylenmiştir (Üşmûnî, 1973:336). El-Ensari ise âyet sonlarındaki vakfa her zamanki gibi kendi terimiyle "salih" demektedir. (Ensari, 1973/II:336).

#### 7-Duha 93/1-3:

Elmalılı: "O duhâya"

"Ve dindiği zaman o geceye kâsem olsun ki"

"veda' etmedi rabbın sana ve darılmadı."

Çantay: "Andolsun kuşluk vaktına,"

"(insanların) sükûna vardığı dem geceye ki,"

"(Habîbim) Rabbim seni terketmedi. (Sana) darılmadı da."

Ateş: "Kuşluk vaktine andolsun,"

"Sâkinleşen geceye andolsun ki,"

"Rabbim, seni bırakmadı ve sana darılmadı."

Yıldırım: "Güneşin yükselip en parlak halini aldığı kuşluk vaktine."

"Sükûnete erdiği dem geceye yemin olsun ki:"

"Ey Resûlüm, Rabbim seni terketmedi, sana darılmadı da. Nübüvvetin başlangıç döneminde, çok az da olsa vahyin kesintiye uğramasına işaret edilmektedir."

Altuntaş, Şahin: "Kuşluk vaktine andolsun,"

"Karanlığı çöktüğü vakit geceye andolsun ki, Rabbim seni terk etmedi, sana darılmadı da."

Öztürk: "Andolsun kuşluk vaktine,"

"Andolsun karanlığı çöken geceye ki,"

"(Ey Peygamber!)Rabbim seni ne terk etti ne de sana darılıp gücendi."

Bütün kırâat âlimlerine göre cevabı zikretmeden kâsemde durmak vakfın uygun olmadığı yerlerden birisidir (Enbârî, 1971/II:979; Secâvendî, 2006/II:1135; Sehavî, 1987:562; Üşmûnî, 1973:429). Yeminler genellikle kısa âyetlerden mütşekkil şiirsel ifadeye sahip mekkî surelerde bulunurlar. Bazı mütercimler Kurân'ın hisse ve akla hitabı önceleyen bu ifade tarzını çeviriye de yansıtmak istemişlerdir. Bu yüzden meâllerinde her bir âyeti ayrı olarak ve satırbaşı yaparak çevirmişlerdir. Ancak Kur'an'ın aslında da olmayan âyet numaralarını her âyetin başına koymaları bu tarz çeviriye menfi tesir yapmaktadır. Böyle durumlarda en azından cümle tamamlanacak şekilde âyet numaralarının topluca yazılması daha uygun olacaktır.

#### 8- el-Maûn 107/4-5:

Elmalılı: "Fakat veyl o namaz kılanlara ki,"

"Namazlarından yanılmaktadırlar."

Çantay: "İşte (bu vasıflarla beraber) namaz kılan (münafık) ların vay haline ki,"

"onlar namazlarından gaafildirler.

Ateş: "Şu namaz kılanların vay haline,"

"Ki, onlar namazlarından gaflet ederler (kıldıkları namazın değerini bilmez, ona önem vermezler)."

Yıldırım: "Vay haline şöyle namaz kılanların:"

"Ki onlar namazlarından gafildirler (kıldıkları namazın değerini bilmez, namaza gereken ihtimamı göstermezler). İbadetlerini gösteriş için yaparlar, zekât ve diğer yardımlarını esirger, vermezler."

Altuntaş, Şahin: "Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki,"  
"Onlar namazlarını ciddiye almazlar."

Öztürk: "Yazıklar olsun böyle ibadet edenlere!"

"Onlar gerçek ibadetten bihaberdir."

Mana tamam olmadığı için birinci âyetin sonunda vakf yapmak uygun değildir (Sehavî, 1987:564). Uşmûnî Allah'ın muradının zıddını vehmettirdiği için burada vakfın kabih olduğunu söyler (Üşmûnî, 1973:435).

Mekkî surelerin büyük çoğunluğunun hissi ve fonetiği ön plana çıkararak kendine has şiirsel anlatımı olduğu bir gerçektir. Mekkî surelerin bu durumu çevirilerde dikkate alınırca elbette meâl daha güzel olacaktır. Ancak Kur'an'ın lafzından ayrı düşünemeyecek bu özelliğinin meâllere yansıtılmasının pek kolay olmayacağı unutulmamalıdır. Bu tür kısa âyetlerden müteşekkil mekkî Surelerde bağlantılı âyetler arasına nokta koymadan ve her satıra zaten orjinalinde olmayan âyet numarası vermeden çeviri yapmanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

#### 9- el-Kehf 18/1-4:

Elmalılı: "Hamd o Allaha ki kuluna kitab indirdi, hem ona hiç bir yamıklık yapmaksızın"

"Dosdoğru, ledünnünden şiddetli bir beis ile inzar etmek, ve salih salih ameller yapan mü'minlere şunu müjdelemek için ki kendilerine cidden güzel bir ecir var

"Ebediyyen onda arâm edecekler"

"Hem şunları inzar etmek için ki «Allah veled edindi» demekteler"

Çantay: "(Kâfirleri) cânib (-i ilâhîsi) nden en çetin bir azâb ile korkutmak, güzel güzel amel (ve hareket) lerde bulunan mü'minlere de içinde ebedî kalacakları güzel bir ecr (ve mükâfat) ı müjdelemek, (hele) «Allah evlâd edindi» diyenlere ma'ruz kalacakları kötü aakıbetleri haber vermek için, kendisinde hiç bir eğrilik yapmadığı, o dosdoğru kitabı (Kur'ânı) kulu (Muhammed sallelâhü aleyhi ve sellem) üzerine indiren Allaha hamd olsun."

Ateş: "Allah'a hamdolsun ki, kuluna Kitabı indirdi ve ona hiçbir eğrilik koymadı."

"Onu dosdoğru (bir Kitap) olarak indirdi ki katından gelecek şiddetli azaba karşı (insanları) uyarsın ve iyi işler yapan mü'minlere de kendileri için güzel mükâfat bulunduğunu müjdelesin."

"Onlar sürekli olarak o mükâfat içinde bulunacaklardır."

"Ve: "Allah çocuk edindi" diyenleri de uyarsın."

Yıldırım: "Hamd O Allah'a mahsustur ki kuluna kitabı indirdi ve onun içine tutarsız hiçbir şey koymadı."

"Dosdoğru bir kitap olarak gönderdi. Ta ki Kendi nezdinde inkârcılar için hazırladığı şiddetli azabı bildirerek onları uyarsın. Makbul ve güzel işler yapan müminleri de ebediyyen içinde kalacakları güzel bir mükâfatla müjdelesin ve ta ki "Allah evlat edindi" diyenleri uyarsın."

Altuntaş, Şahin: "Hamd, kuluna Kitab'ı (Kur'an'ı) indiren ve onda hiçbir eğrilik yapmayan Allah'a mahsustur."

" (Allah onu), katından gelecek şiddetli bir azap ile (inanmayanları) uyarmak, salih ameller işleyen mü'minleri, içlerinde ebedî olarak kalacakları güzel bir mükâfat (cennet) ile müjdelemek ve "Allah, bir çocuk edindi" diyenleri de uyarmak için dosdoğru bir kitap kıldı."

Öztürk: "Bütün övgüler Allah'a mahsustur. O Allah ki kulu Muhammed'e Kur'an'ı indirmiş ve onda hiçbir tutarsızlık ve çelişkiye yer vermemiştir."

"Allah Kur'an'ı kâfirlikte direnenleri kendi katından gelecek şiddetli bir azap hakkında uyarmak, imanlarına yaraşır güzellikte işler yapanları da içinde temelli kalacakları cennet mükafatıyla müjdelemek üzere dosdoğru ve çelişkisiz bir kelim olarak indirmiştir. Yine Kur'an "Allah çocuk edindi." diyenleri uyarmak için indirilmiştir."

Birinci âyetteki olumsuz cümle ve ikinci âyetin ilk kelimesinin i'rabı ile ilgili çokça ihtilaf mevcuttur. Bir kısım âlimler âyet sonu olmasından dolayı olumsuz cümlenin bitiminde vakfın gerekli olduğunu savunurlarken bir kısmı da ikinci âyetin ilk kelimesinde vakf yaparlar (Dâni, 1987:366). es-Sehavî dördüncü âyetin sonuna kadar mana tamamlanmadığından dolayı tam vakf olmadığı görüşündedir (Sehavî, 1987:755). Bu durumda birinci âyetle anlam ve i'rab ilişkisi olan ikinci âyetin ilk kelimesine türlü takdirler yapmak durumunda kalırlar. Kitap kelimesinden ya da cealehunün zamirinden hal olduğunu söyleyenler (Üşmûnî, 1973:238; Ebu's-Suûd, 1990/V:203) olduğu gibi ceale fiiline atfedilen de vardır. (Zemahşerî, 1986/IV:702; Ebû Hayyân, 2007/VII:412) et-Taberi İbn Abbas'ın mananın takdimli-te'hirli olarak *قِيمَا* şeklinde olduğunu görüşünü benimser. Es-Secâvendî, mana karışıklığına yol açtığı düşüncesiyle *عَوَجًا* kelimesine mutlak vakf olan "ط" işareti koymuştur. İmam Âsım yine bu mana karışıklığından dolayı birinci âyetin sonunu sekteli okumuştur (İbnü'l-Cezerî, 310). *وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عَوَجًا* ifadesinin *أَنْزَلَ* fiiline atfedildiği ve sıla cümlesine dahil olduğu görüşü ez-Zemahşerî ile birlik te yaygınlık kazansa da (Zemahşerî, 1986/IV:702; Ebu Hayyan, 2007VII:412; Ebu's-Suûd, 1990/V:203) söz konusu ifadenin hal (*فِيمَا*) ile zilhal (*أَنْزَلَ*) arasına girmiş mu'teriza/ara cümle olarak düşünülmesi anlama ve özellikle de bir başka dile çeviride daha doğru olarak görülmektedir (Üşmûnî, 1973:238; İbn Âşûr, 2007/VIII:325).

Hem Arapçada hem de Türkçede kullanılan itiraz cümlesi/ara cümle olarak *وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عَوَجًا* ifadesi iki çizgi arasına alınıp dört âyet bir arada düşünüldüğünde hem bir takım takdirlerle yapılan tercümedeki zorluk giderilmiş hem de daha anlaşılır ve daha kısa bir şelkilde anlam verilmiş olacaktır. Nitekim yukarıdaki mealler incelendiğinde dört âyeti bir arada çeviren Çantay'ın meallinin daha açık ve metne daha sadık olduğu görülmektedir.

#### 4. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Kur'anla ilgili çalışmalar nüzulünden günümüze varıncaya kadar artarak ve derinleşerek devam etmiştir. Kuran ilimleri ismi verilen bu çalışmalardan birisi de vakf ve ibtidâ ilmidir. Kırâat esnasında mananın tamam olduğu ve ya sesin yetmediği uygun yerde durmak anlamına gelen vakf ve yine manaya en uygun olan yerden başlamak anlamına gelen ibtidâ ilmi diğer Kur'an ilimleri gibi Kur'an'ı doğru anlama ve ayrıca doğru okuma çabasının bir ürünüdür. Bu yüzden âlimlerin tamamı vakf ve ibtidâda âyet içerisinde manayı esas almışlardır.

Fâsılalarda ise büyük çoğunluğun yine mananın tamam olmasını esas aldıkları bir gerçektir. Kur'an'ın tamamını vakf açısından ele alan eserlerde bu durum açıkça görülmektedir. Fâsılalarda durmanın sünnet olduğunu savunan bu küçük gurubun dayandıkları hadis aynı kaynaktan farklı formlarda varid olduğundan ve lafızlarındaki ihtilaftan dolayı zayıf kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra ilgili hadisler bir araya getirilip değerlendirildiğinde hadisten maksadın durak yerlerini öğretmekten ziyade Kur'an'ın tahkik ve tertil ile okunmasının vurgulanması olduğu açıktır. Durak yerlerinin tamamen mananın tamam olup olmaması dikkate alınmak suretiyle "tam", "kafi", "hasen", "Salih" ve "kabih" gibi terimlerle ifade edilmesi de âlimlerin hadisi bu şekilde anladıklarını göstermektedir. Başlangıçta yukarıdaki terimler kullanılırken daha sonraları sembollerle ifade edilmeye başlanmıştır. Bugün elimizdeki Mushaflarda âyet sonlarında Secavendî'in manaya göre tanzim ettiği durak işaretlerinin bulunmasına ve

ilgili eserlerdeki vakıf yapılamayacak yerlerin açıkça belirtilmesine karşın yapılan meâllerin çoğunda bu duruma pek riâyet edilmediği gözlenmektedir. Fâsılalarda durmanın sünnet olduğu anlayışı ve de mekkî sürelerdeki akla ve duyguya hitabı önceleyen şiirsel üslubun çeviriye yansıtılması düşüncesi âyet sonlarının manaya göre tercüme edilmesini engellemiştir. Halbuki edebî bir metnin lafzındaki akıcılığın manayı etkilemeden çeviri yapılan dile aktarılması pek mümkün görünmemektedir.

Noktalama işaretleri de diyebileceğimiz vakf yerlerine riâyet okuma esnasında önemli olmakla birlikte Kur'an'ın manasınının açık, seçik ve doğru bir şekilde bir başka dile aktarılması bakımından daha büyük bir öneme sahiptir. Bu açıdan âyet sonlarında mana tamam olup bir sonraki cümleye müteakip âyettin başından başlamak uygun oluyorsa noktayı koymak olmuyorsa mananın tamamlandığı yere kadar cümleyi uzatmak gerekmektedir.

Günümüzde Kur'an'ı anlamak isteyen insanların onun manasıyla ilk tanışması meâller vasıtasıyla olmaktadır. Bu açıdan ana dili arapça olmayan insanlara kur'an'ı anlatmak maksadıyla yazılan meâllerin dilinin açık, anlaşılır ve sade olması gerekmektedir. Arapçanın kurallarına ve belağatına göre anlaşılmalı ancak Türkçenin kurallarına ve edebiyatına göre tercüme edilmelidir. Konumuz açısından bu meseleye şöyle katkı yapabiliriz:

Çeviride hem çevirilen cümle hem de bir sonraki cümle kendi içinde bir anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde düşünülmeli ve vakf ve ibtidâ da buna göre değerlendirilmelidir. Tam bir cümle olmayan âyetlerin arasına Kur'an'ın orijinalinde olmayan âyet numaralarını koymak ve cümleyi kesmek anlamayı menfi olarak etkilediği gibi akıcılığı da bozmaktadır. Bu yüzden bir paragraf oluşturacak şekilde çeviri yapıp âyet numaraları başa ya da sona konabilir. Kur'an'ın manasının doğru, açık ve sade biçimde hedef kitleye aktarmak için âyet sonu olsa bile anlamın tamamlandığı yere kadar cümle uzatılmalıdır.

#### KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Ahmed b. H., Müsned, (Cilt:VI).
2. Altuntaş, H., Şahin, M., Kur'an-ı Kerim Meâli, (2010). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
3. Ateş, S., Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli, Ankara, Kılıç Kitapevi.
4. Buhârî, E., Sahîhu'l-Buhârî, (1982). İstanbul, Çağrı Yayınları.
5. Canan, İ., Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, (1988). (Cilt:IV). Ankara, Akçağ Yayınları.
6. Cürcanî, A., et-Ta'rîfât, (2007). el-Mektebetü's-Şâmile.
7. Çantay, H. B., Kur'an-ı Hakim ve Meâl-i Kerim, (1988). İstanbul, Çantay Kitapevi.
8. Dâni, E., el-Müktefâ fi'l-Vakfi ve'l-İbtidâ, (1987). Beyrut, Müessesetü'r-Risâle.
9. Ebû Hayyân, M., el-Bahru'l-Muhît, (2007). (Cilt:VII). el-Mektebetü's-Şâmile.
10. Ebu's-Suûd, M., İrşâdü'l-Akli's-Selîm ilâ Mezâye'l-Kur'ani'l-Kerim, (1989). (Cilt:V). Beyrut,
11. Elmalılı, M. H. Y., Hak Dîni Kur'ân Dili, (1979). İstanbul, Eser Neşriyat.
12. Enbârî, E., İzahu'l-Vakfi ve'l-İbtidâ, (1971). (Cilt:I). Dimeşk.
13. Ensarî, E., el-Maksad li telhîsi mâ fi'l-Mürşid fi'l-Vakfi ve'l-İbtidâ, (1973). (Cilt:II).
14. Fîrûzâbâdî, M., (Cilt:III). Besâiru Zevi't-Temyîz fi Letâifi'l-Kitâbi'l-Azîz, el-Mektebetü's-Şâmile.
15. Fîrûzâbâdî, M., el-Kâmûsu'l-Muhît, (Cilt:II). el-Mektebetü's-Şâmile.
16. İbn Âşûr, M., et-Tahrîr ve't-Tenvîr, (2007). (Cilt:VIII). el-Mektebetü's-Şâmile.
17. İbn Hacer, E., Takribü't-Tehzib.
18. İbn Manzûr, E.C. Lisânü'l-Arab. (Cilt:IX). Dâru Sâdır.

19. İbnü'l-Cezerî, E., en-Neşr fi'l-Kırâati'l-Aşr, (Cilt:I).Dâru'l-Kütübü'l-İlmî.
20. İsfehânî, R., el-Müfredât fi Ğaribi'l-Kur'an. Beyrut, Dâru'l Meârif.
21. Karaçam, İ., Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri, İfav Yayınları, İstanbul, 2009.
22. Kayhan, V., Vakf ve İbtidâ İlmi ve Kur'an Tefsirindeki Yeri, (2006). C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:X, Sayı:2, ss:311-328.
23. Meymûnî, A., Fadlû ilmi'l-Vakfi ve'l-İbtidâ, (2003). İyad, Dâru'l-Kuds.
24. Öztürk, M., Kur'an-ı Kerim Meâli, (2011). İstanbul, Düşün Yayıncılık.
25. Paluvî, H., Zübdetü'l-İrfan(199). İstanbul.
26. Secâvendî, E., İlelü'l-Vukuf, (2006). (Cilt:II). Riyad, Mektebetü'r-Rüşd.
27. Sehavî, A., Cemalü'l- Kurrâ ve Kemâlü'l-ikrâ, Mekke, Mektebetü't-Türâs.
28. Suyûtî, C., el-İtkân fî Ulumi'l-Kur'an, (Cilt:I). Beyrut, Dâru'l-Marifet.
29. Temel, N., Kur'an Kırâatında Vakf ve İbtidâ, (2009). İstanbul, İfav Yayınları .
30. Tirmizî, E., Sünenü't-Tirmizî, (1938). Kahire.
31. Ukberî, E., el-İmlâü mâ Menne bihi'r-Rahman, (1979). (Cilt:II). Beyrut, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
32. Üşmûnî, A., Menâru'l-Hüdâ fî beyâni'l-Vakfi ve'l-İbtidâ, (1973).
33. Yavuz, Y.Ş., Çetin A., "Âyet", DİA, (Cilt:IV),.
34. Yıldırım, S., Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, (2002) . İstanbul, Işık Yayınları.
35. Yıldız, Â. Çam N., Şiir Diliyle Kur'an-ı Kerim Meâli Üzerine, Kuran Meâlleri Sempozyumu, Cilt:2, ss:87-103.
36. Yılmaz, M.F., Âyetler ve Sureler Arasındaki Münasebet, (2009). Ankara, Diyanet işleri başkanlığı Yayınları.
37. Zemahşerî, M., el-Keşşaf an Hakâiki Ğavâmizi't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvil fî vucûhi't-Te'vîl, (1986). (Cilt:IV). Beyrut, Dâru'l-Kitabi'l-Arabiiyi.
38. Zerkanî, M., Menahilü'l-İrfan fî ulûmi'l-Kur'an, (Cilt:I). Kahire.
39. Zerkeşi, B., el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'an, (Cilt:I).